

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Cap. IV. In quo nec transsubstantiationem, neque consubstantiationem
haereses esse ostenditur, & simul de orali, atque etiam indignorum
manducatione corporis Christi agitur.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the Head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598)

putationem apud Widdringtonum in Discussionem Discussionis decreti Concil. lateran. contra Lessium, sub nomine *Guil. Singleroni* personatum, parte prima sect. 1.

CAP. IV.

In quo nec transubstantiationem, neque consubstantiationem haereses esse ostenditur, & simul de orali, atque etiam indignorum manducatione corporis Christi agitur.

A Seculis aliquammultis creditam fuisse transubstantiationem quibusdam fidelium, ut scriptores antiquiores silentio praeteream, clare testatur Bertramus presbyter in praefatione lib. de Corpore & sanguine Domini: *Dum enim, inquit, quidam fidelium in sacramento corporis sanguinisque Christi, quod in Ecclesia quotidie celebratur, dicunt, quod nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat, sed ipsius veritatis nuda manifestatione peragatur: quidam vero testantur, quod haec sub mysterii figura contineantur, & aliud sit, quod corporeis sensibus appareat, aliud autem, quod fides aspiciat, non parva diversitas inter eos esse dignoscitur. Et cum apostolus fidelibus scribat, ut idem sapiant & idem dicant omnes, & schisma nullum inter eos appareat, non parvo schismate dividuntur, qui de mysterio corporis sanguinisque Christi non eadem sentientes eloquuntur.* Haec ille.

Ea-

pag. 412.) Eadem sententia licet non ab omnibus, a quamp plurimis tamen jamdiu recepta fuit, atque etiamnum defenditur, in Ecclesia non solum romana, * sed in graeca; quod patet ex Graecis recentioribus, (ut alios paulo antiquiores omittam) Niceta in Thesaur. orthod. Gr. MS. in bibl. bodleiana, Euthymio in Panoplia tit. 21, Nicolao methonensi, Samona gizensi, Nicolao Cabasila, Marco ephesio, & Bessarione, qui omnes in suis opusculis apertissime transubstantiationem confitentur. Et in concilio florentino non fuit quaestio inter Graecos & Latinos, (ut Chemnitius E. C. T. p. 278. aliique multi Protestantes affirmant) An panis substantialiter in corpus Christi mutaretur; sed, quibusnam verbis illa ineffabilis mutatio fieret, an solis verbis Domini, an vero etiam sacerdotis & ecclesiae oratione? Videantur Acta Concilii florentini. Jeremias, patriarcha constantinop. in Censura ad Augustanam confessionem cap. 10. in quo de Coena Domini agitur, *Multa, inquit, in hac parte de vobis referuntur, quae nobis nullo pacto probari possunt. Ecclesiae igitur sanctae illud iudicium est, in sacra coena post consecrationem, & benedictionem, panem in illud ipsum corpus J. C. vinum autem in illum sanguinem, virtute Spiritus sancti transire ac immutari. Et paulo post: Neque vero aut tunc, cum illis porrigebatur, ea caro, quam ipse Dominus gerebat, in cibum dabatur Apostolis, aut sanguis in potum, aut nunc in divina mysteriorum administratione,*

* Sed & in graeca. J. Walenb. tom. 2. p. 29.

tione, tanquam corpus illud sursum translatum, de
cælo iterum descendat, (blasphemum enim hoc est)
sed & tunc, & nunc, transformatis & transmuta-
tis (μεταποιούμεν & μετασβαλλόμεν) gratia
Spiritus S. & ejusdem invocatione, qui omne
hoc perficit & consummat sacramentum, specie-
bus, per divinas & sacras preces, dominicaque
verba, ipso quidem pane in verum corpus Domini,
vino autem in verum sanguinem transeunte & im-
mutato. Et rursus: Illud ipsum verum corpus Chri-
sti, sub speciebus fermentati panis continetur. Grae-
ci, qui Venetiis vivunt, in Resp. sua ad 12. Quaes-
tiones a Claudio card. Guisio propositas, (scri-
ptum ex interpretatione J. * Levenklaii pro-
diit, A. 1571. Basileae) quarum prima fuit: Cre-
dunt Graeci, panis ac vini substantiam in Christi
corpus mutari, manentibus tantum panis accidenti-
bus sine subjecta substantia? ita respondent: Cre-
dimus & confitemur, panem in Christi corpus, ac si-
mili ratione vinum in Christi sanguinem ita muta-
ri, (Pag. 413.) ut neque panis, neque substantiae
ipsius accidentia maneant, (en, quo provehun-
tur!) sed in divinam substantiam transelemententur.
De quo magni patris illius Chrysostomi testimonium
in 26. Matth. audito: Quum Christus ait, H. E. C.
M. &c. Citant & verba Theophylacti in 14.
Marci, ad verba H. E. C. M. & verba Damasc.
Orthod. fid. lib. 3. cap. 14. Cabaſilae, & aliorum
quorundam. Ante paucos annos, cum hac de
re ego cum Episcopo dypac. viro certe non indo-
cto,

* Levenklaii] Qui alias *Leuclavius* appellatur.

cto, conferrem, transubstantiationem clarissime confitebatur, & ex Chrysostomo tueri conabatur. Caspar Peucerus, historicus & medicus clarissimus, in Historia carcerum, pag. 527. Transubstantiationem, ait, Pontificii sibi fecerunt propriam, & pro ea sola pugnant. Vocabulum cum re ipsa primae & puriori Ecclesiae ignotissimum, natum est in Ecclesia romana, & ab autoribus sententiaris & scholasticis introductum atque usurpatum. Recentiores Graeci cum hujus opinionis ex romana Ecclesia profectae meminerunt, μετεβολήν, ut ostendunt canon graecae missae & Damascenus, & μεταστοιχείωσιν, i. e. mutationem & transelementationem vocant. An μετεσσίς, seu transubstantiationis vocabulo utantur, dubito. Μετεβολήs appellatio eadem est; quia primi autores hujus sententiae, finxerunt conversionem physicam simplicem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quam posteriores Romani & Scholastici, manentibus accidentibus panis & vini, defendere ut possent, commentati sunt μετεσσίαν, seu transubstantiationem. Haec ille.

Sandius anglus, eqves auratus, in Speculo Europae p. 233. Graeci cum Romanis consentiunt in dogmate transubstantiationis, & in universum de sacrificio, toroque corpore missae. Videatur etiam Christ. Potterus * in lib. nuper edito contra tractatum scriptoris pontificii, cui titulus Charity mistaken, pag. 6 sect 7. Petrus Arcudius, corcyraeus presbyter. lib. 3. de concordia Ecclesiae

* [in lib.] Want of charity.

occider-

occidentalis & orientalis in septem sacramentorum administratione, cap. 2. In sacramento eucharistiae imprimis Graeci agnoscunt & amplectuntur, quin & firmissime credunt veram μετασώσιν, transubstantiationem, ut satis constat ex antiquis, & omnium aetatum Pag. 414.) Patribus graecis; (Sed hoc falso dicitur, ut supra ostensum est) novissime autem ex ipsomet Hieremia, patriarcha constantinop. cap. 10. suae Censurae contra Lutheranos: & quamvis eo nomine non utantur, sunt tamen auctores aliorum nominum, quibus eam, quantum fieri potest, appellant, & exprimunt: Dicunt enim μεταβάλας, & μεταβολήν, μεταποιήσιν & μεταποίησιν, μεταβαίνειν & μεταβασιν, μεταρρυθμίζειν, μετασπενύζειν, μετασπείρειν, μετασπείρειν, & πλείων μέγεθιν, aliaque id genus.

Non possum igitur non mirari, quomodo Thomas Mortonus, * episcopus, in libro tertio de Sacramento eucharistiae, cap. 4. sect. 7. pag. 144. negarit, Hieremiae patriarchae transubstantiationem creditam fuisse; & ut hujus rei fidem faciat, haec citat verba ex Actis theologorum wirttemberg. & Hieremiae P. C. *Non hic nominis tantum communicatio est, sed rei identitas: etenim vere corpus & sanguis Christi mysteria sunt: non quod haec in corpus humanum transmutentur, sed nos in illa, melioribus praevalentibus.* Non enim hic negat transmutationem panis in corpus Christi, sed transmutationem corporis & sanguinis

R r nis

* Episcopus, J Primum coventr, dein dunelmensis.

nis Christi in corpus humanum, sicut August. ait: *Non tu te mutabis in me, sed ego mutabor in te.* Certe Cyrillus, patriarcha constantinop. in sua Confessione fidei nuper scripta Constantinopoli, & Sedani excusa anno 1629. haec habet verba: *In eucharistiae administratione praesentiam veram & realem Christi constitemur & profitemur, at illam, quam fides nobis offert, non autem, quam excogitata docet transubstantiatio, &c.* per omnia fere ad mentem Calvini. Vnde P. Arcudius praenominatus, in praef. sui operis ad Sigismundum III. Poloniae R. sic in illum impotenter debacchatur: *Non destiterunt unquam illi ipsi haeretici vexare infelices Graecos Ruthenosque, ac viro probo nec a rom. Pontifice dissentiente, patriarcha Timotheo Constantinop. vi veneni nuper extincto, alium quendam Cyrillum pseudopatriarcham alexandrinum, (qui nunc patriarcha CP est, si fato non est functus) calvinianae furiae alumnum, soluta Turcarum Imperatori pecunia, Graecis constantinopolitanis, quasi alterum antipapam obtruserunt. Is quamvis genere, nomine, habituque sit graecus, alterius tamen gentis nefaria dogmata toto pectore hausit, (Pag. 415.) quae deinde Graecis in ipsorum provinciis, simplicioribus autem Ruthenis in tua editione, abjecta simulatione palam propinavit. Haec ille. Sed quicquid hac de re senserit Cyrillus, certum est, recentiores Graecos a transubstantiationis opinione non fuisse, neque etiamnum esse, omnino alienos. Hosce autem omnes christianae pietatis cultores, haereseos aut erroris exitialis*
dam.

damnare, magnae profecto est audaciae & temeritatis.

Lutherus ipse in Captiv. babylonica anno 20. scripta: *Thomistica doctrina est, transubstantiari panem & vinum. Liberum est, citra salutis periculum, imaginari, opinari, & credere, remanere aut non remanere substantiam panis & vini; permitto, qui volet utramque opinionem tenere: Hoc solum nunc ago, ut scrupulos conscientiarum de medio tollam, ne quis se reum haereseos autumat, si in altari verum panem verumque vinum esse crediderit, sed liberum esse sibi sciat citra periculum salutis, alterutrum imaginari, opinari, & credere, cum sit hic nulla necessitas fidei. Et rursus: In sacramento, ut verum corpus, verumque sanguis sit non est necesse, panem & vinum transubstantiari. Permitto tamen aliis, opinionem alteram sequi, quae in Decretali Firmiter statuitur, modo non urgeant suas opiniones pro articulis fidei acceptari. Et in libro ad Waldenses fratres A. 1523. errorem quidem esse dicit, affirmare, panem in sacramento non manere, sed tamen in isto errore non multum esse situm, modo corpus & sanguis Christi cum verbo ibi relinquatur. Et ann. 1528. in Confessione majore rursus scribit, se hactenus docuisse & adhuc docere, parum referre, nec magni momenti quaestionem esse, siue quis panem in eucharistia manere, siue non manere, sed transubstantiari credat. Haec ille, cum paulo pacatior esset. Vide Hospiniani Historiae sacram. partem 2. p. 7. 8. Lutheri inconstantiam in aliis scriptis non ex-
cuso.*

Rr2

Chem-

Chemnitius in Exam. decreti Concil. trid. de Transubstantiatione : *Sed dicat quis : Quare ita contendamus an substantia panis in eucharistia vel remaneat, vel non remaneat : cum thesaurus eucharistiae sit non panis materialis & vinum vulgare, sed vera & substantialis praesentia, exhibitio & sumptio corporis & sanguinis Christi ? Respondeo, inquit, nullo modo pari momento censemus panem & corpus Christi.* Pag. 416.) *Et Lutherus semper dixit, se in tota hac disputatione, magis spectare praesentiam corporis & sanguinis Christi in cœua, quam praesentiam panis & vini : Sed quia transubstantiatio pro articulo fidei, sub pœna anathematis proponitur, necessario contradictum est.*

Longius Consubstantiatorum, quam Transubstantiatorum sententiam a Christi verbis recedere, si veliter spectetur live sensus, affirmat Hospin. Hist. sacr. parte 2. pag. 7. & cæteri Calviniani communiter. Beza tamen parte altera Responsionis ad Acta colloqvii montishelgard. pag. 253. Verum est, inquit, fuisse per nos obnixe flagitamam fraternitatis dextram, non quasi per omnia consentiremus, sed ut omni offensione animorum sublata, placidae disquisitioni deinceps aditus patefieret. Consensus sendomiriensis evangelicorum fratrum, quantum ad controversiam de S. Cœna Domini, sic se habet : Quantum ad infelix illud dissidium de cœna Domini attinet, convenimus in sententia verborum Domini nostri Jesu Christi, ut illa ortho-

orthodoxe intellecta sunt a Patribus, & inprimis Irenaeo, qui duabus rebus, scilicet terrenis & coelestibus, hoc mysterium constare dixit. Neque elementa signave nuda & vacua illa esse asserimus, sed simul re ipsa credentibus exhibere & praestare fide, quod significant. Hujus autem sancti munique consensus vinculum fore arbitrati sumus convenimusque, ut, quemadmodum illi nos, nostrasque ecclesias, & confessionem nostram, in hac synodo publicatam, & fratrum orthodoxas esse testantur, sic etiam nos illorum ecclesias eodem christiano amore prosequamur, & orthodoxas fateamur, extremumque vale dicamus & altum silentium imponamus omnibus rixis, distractionibus, dissidiis. Ad haec recipimus mutuo consensu, omni studio nostris fratribus omnibus perservaturos, atque eos invitatueros ad hunc christianum & unanimum consensum amplectendum, colendum & observandum, illumque alendum & obsequandum, praecipue audicione verbi (frequenterando tam hujus, quam alterius ejusque confessionis coetus) & sacramentorum usu. Formula haec Consensus sancita fuit anno 1570. Vide Parei Irenicum cap. 12. Atque idem Pareus sic commentatur ad 1. ad Cor. 3. 12. Per stipulas & ligna intelligit apostolus dogmata non plane haeretica, impia, blasphema, cum fundamento pugnantis, (Pag. 417.) sed erronea, vana, curiosa, non necessaria, doctrinae fundamentali admixta. Et post stipularum acervum, eumque paene magnum congestum, subdit: Credere, quod

R r 3

caro

caro Christi ubique sit, quod in pane sit, & oraliter manducetur, idque etiam ab impiis. stipula & palea est. Haecille. Non sunt igitur dogmata haeretica & cum fundamento doctrinae salutis pugnantia. Idem in Irenico capite 13. pag. 68. 69. Porro qui in uno tantum doctrinae capite, eoque fundamentum directe non concernente, dissentiunt, eos charitatem nequaquam abrumpere, sed pacem colere omni modo convenit. Et paulo post: Verissime jam inde a schismatis huius exortu non fuit controversia Evangelicis, nisi de corporali praesentia in pane eucharistico, & orali manducatione corporis Christi, quam fidelibus & infidelibus communem esse volunt Lutherani. Et pag. 71. Virumvis sit, dicimus, esse errorem non de fundamento, sed esse stipulam fundamento superstructam, cujuscunque illa sit, & esse paleam. Fatetur enim pars altera, oralem manducationem sine spirituali, nemini ad salutem prodesse, sed noxiam esse: infidelibus item cum fidelibus communem esse. Quid igitur de ea litigabimus? Et rursus: Ponamus, veram esse oralem & impiorum manducationem, cum nondum sit de fide salutis, an quisquam eam non credens erit haereticus? ab ecclesia excludendus? Certe neutra opinio est de fide salutis. Hier. Zanchius in lib. de Dissidio in cœna Domini tollendo ait: Istud de Cœna Domini inter Ecclesias disfidium non est tale ac tantum, ut propter illud debeant turbæ in mundo excitari, aut alterutrae Ecclesiae damnari. Rich. Hookerus, licet transubstantiationem & consubstantiatio-

ationem improbet, pro opinionibus tantum superfluis, & quae ut necessariae minime urgendae sint, habet. Vide lib. 5. De Politia eccles. sect. 67. & Covellum, ipsius hyperaspisten, artic. 17. de Transubstantiatione, quae eandem sententiam defendit.

Archiep. spalat. de Rep. eccles. lib. 7. cap. 11. n. 6. *Factor, neque transubstantiationem, neque ubi-quitatem haeresin ullam directe continere: ac propterea, qui eas tenent & asserunt, (Pag. 418.) non sunt tanquam haeretici a Catholicis separandi. Errorum enim & manifestas falsitates eos tueri non dubito; non tamen errores hi & falsitates sunt in fide, quia nulli fidei vero articulo sunt contrariae. Errantes vero, & non in fide, non sunt haeretici a catholica communione separandi. Credat, qui vult, panem transubstantiari in corpus Christi, & vinum in sanguinem. Credat, qui vult, corpus Christi sua ubi-quitate conjungi pani eucharistico; ego neutrum credo: illi, qui credunt, suae credulitatis suo tempore accipiant confusionem. Cum his ego, ut reliquis Catholicis, communicare & volo, & debeo: non enim sine causa schisma est faciendum. Sed in eorum erroribus nolo communicare. Vide quoque n. 8. Idemque etiam Romae, post reditum, transubstantiationem de fide esse negavit. Vide Histor. mortis ipsius.*

Joh. Barnesius, ut * supra dictum est, satis habet dicere, *assertionem transubstantiationis, licet*

Rr 4

fit

* Supra] Pag. 373.

sit opinio communior, non tamen esse fidem Ecclesiae, & scripturas ac Patres docentes μελῶσιν, communionem, sufficienter exponi posse de admiranda & supernaturali mutatione panis, per praesentiam corporis Christi ei accedentem, sine substantiali panis destitione; quam sententiam ipsemet tueretur, ut maxime probabilem. Sic enim scribit: Interim cum bona venia & Calvini & Spalatensis, non est additio ad sensum apertum verborum Christi, (ut illi docent locis cit.) dicere, corpus Christi esse in eucharistia, cum substantia panis permanentis, aut transeuntis. Panis est instar indumenti, quo corpus Christi vestitur in eucharistia. Sicut ergo demonstrando vestes, sub quibus est Petrus, licet dicere, Hic vel hoc est Petrus: & sensus hujus dictionis, sic determinatae per designationem, est, Petrum esse ibi cum vestibus; ita ostendendo manibus panem, & dicendo, H. E. C. M. sensus dicti est, corpus Christi est ibi cum pane vel permanente vel transeunte, uno vel altero modo. Ac per consequens non est idololatria, adorare Christum ibi in eucharistia realiter existentem. Quare accipio confessionem Spalatensis, noloque, pacis ergo, quicquam addi ad verba Christi, non contentum in iis aperte. Pag. 419.) Non continetur autem in verbis Christi, substantiam panis desinere adveniente corpore Christi ad panem: ac propterea litigandum non est ea dere cum iis, qui admittunt reallem corporis Christi praesentiam in sacramento; ita ut corpus Christi in pane intret in os, & manducetur non solum spiritualiter fide cordis, sed etiam sacra-

cra-

cramentaliter fide oris, juxta illud Augustini contra Advers. legis & Proph. lib. 2. cap. 9. qui ait, nos in eucharistia Jesum fidei corde & ore suscipere.

Petro Picherello nec transubstantiatio, neq; etiam consubstantiatio probata fuit, sed mystica praesentia, & participatio corporis Christi, spiritali modo infallibili: de iis tamen, qui transubstantiationem defendebant, quam modestissime sensit & locutus est, & in communione Ecclesiae romanae (vaviter & placide obdormivit, ut patet ex ipsius dissertatione de Missa cap. 3. circa finem: *Finem autem, inquit, hic faciam de pane & vino in cena remanentibus, si ante lectorem admonuero, in quadam oratione* (intelligit orationem Cardinalis lotharingi in Colloquio possiaceno, unde facile colligi potest, quo tempore fuerit hic tractatus ab autore scriptus) *celeberrimo conventu ante aliquot dies habita, & magna immensae multitudinis attentione audita, magnos applausu accepta, quod ex fructibus terrae acceptum, & prece mystica consecratum consumitur, fuisse pronunciatum corpus & sanguinem J. C. esse. Verum id nec habent, nec ferre possunt pulchra Augustini duo loca, lib. 3. de Trinit. cap. 4. unum, alterum cap. 10. e regione ad marginem orationis adnotata, & ab oratore permixta, confusa & depravata. Idque pace, bonaque venia tanti viri, tanta valentis auctoritate, tot dotibus, tot beneficiis, tot gratiis a Deo cumulati, veritatis ergo tantum dictum velim. Immo ex adverso uterque locus ex prioribus ac poster-*

Rr 5

rioribus

rioribus diligenter animadversus & consideratus, multum ab iis stat, qui panem volunt esse superstitem. Vide etiam conclusionem contra transubstantiationem & consubstantiationem in fine differt. ejusdem p. 212 & seq.

Contra oralem seu corporalem corporis Christi manducationem, vel potius receptionem, summptionem, participationem, ut loqui amant, (pag. 420.) qui magis sobrie sapiunt & loquuntur cum Romanenses tum Lutherani, (carnem enim Christi, dum in hoc sacramento recipitur & sumitur a nobis, non dentibus atteri seu frangi, existimant modestiores omnes contra alios, qui crassissime hac dere loquuntur, quia Christi caro in hoc sacramento tangi nequit, estque immortalis & impartibilis. Manducatio autem realis requirit contactum rei edendae, ut possit dividi & transmutari; quod hic de corpore Christi fieri nequit: quae verba sunt Salmeronis jesuitae tom. 9. tract. 20. pag. 136. aliorumque multorum eadem mens est) multa praeclare a multis Protestantibus aliisque viris moderatis scripta sunt, ut & contra indignorum seu impiorum manducationem. Haec nos ad suos autores, unde peti & possunt & debent, rejicimus.

Autor Diallaëctici de Eucharistia supra citatus, scribit pag. 63. Quod autem negatur, malos edere posse corpus Christi, quod necessario fieret, si virtus & gratia spiritualis cum pane conjuncta sit, responderi potest, distinctione utendum esse. Nam si specte-*

* Supra J Pag. 383.

speciemus ipsam sacramenti naturam, divina virtus abesse a signo non potest, quia sacramentum est, & huic usui servit: sin mores & ingenium accipientis, illi vita & gratia non est, quod alioqui natura suavitumque est. Videatur Cyprian. de Cœna Dom. & August. contra literas Petiliani lib. 2. cap. 47. lib. 5. de Baptismo contra Donatist. cap. 8. & contra Crescent. lib. 1. cap. 25. quos autor hic citat. Subdit autem: *Ex his & aliis multis locis patet, quod eucharistia, quantum ad sacramenti naturam attinet, vere corpus & sanguis est Christi, vere divina & sancta res est, etiam quum ab indignis sumitur: quum tamen illi minime participes fiant gratiae illius & sanctimoniae, sed mortem inde hauriant & condemnationem.* Vide autorem.

Christum autem in eucharistia comburi, a bestia rodi & devorari posse, christianis auribus indigna sunt, & multi etiam Romanenses vix ferre possunt. Crassus est hic, post alios multos, Bellarmini de Eucharistia lib. 3. cap. 10. error. Neque eum quicquam hic juvat, quod Christum, non in propria, sed *in aliena specie* haec pati posse dicat: (Pag. 421.) quomocunque enim, hae dicantur Christi corpori accidere posse, dictu absurdissima, & auditu indignissima sunt. Videantur alii modestiores, qui ab hisce portentosis assertionibus abhorrent, & Hardingus apud Juellum art. 23.

Ob hanc tamen sententiam, de orali, etiam indignorum, manducatione corporis Christi, sobrie

sobrie & modeste defensam, quod a plerisque cum Romanensibus tum Lutheranis fit, *namque illos infamari & damnari, ut Capernaïtas, carnivoros, christicidas, ἀματωτότας*: haec enim convicia, ut nihil in se veri habent, ita ab omni christiana charitate aliena sunt; ac proinde ab illis abstinendum est, si Deum, si veritatem, & unitatem ecclesiae amamus.

De controversia inter ipsos Romanenses agitata, *An per eucharistiam consequamur solam unionem spiritualem cum Christo per charitatem*, ut nonnulli in complutensi & salmanticensi academia defenderunt, *an vero etiam realem & substantialem carnis nostrae cum carne ejus*, quemadmodum cardin. Mendoza contra eos defendit, vide prolixam disputationem apud Vasquez in 3. D. Thomae tom. 3. disp. 204. Vide etiam Thom. a Jesu de Oratione lib. 4. cap. 27. aliosque permultos.

Rationes, quibus Protestantes rigidiores sibi videntur clarissime demonstrasse, *utrumque dogma, & Romanensium, & Lutheranorum, cum fidei articulis pugnare*, ac proinde *haeretica, impia & blasphema esse*, abunde cum ab harum sententiarum defensoribus, tum etiam ab aliis Ecclesiae unitatis cupidis dissolutae sunt. Quos consule.

Ac proinde, ut hunc librum concludam, non levis subit animum meum admiratio, quando apud Th. Mortonum, episcopum Ecclesiae anglicanae, in opere de Eucharistia nuper edito

anno